

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมโดยเครือข่าย: แนวทางและบทเรียนสำคัญ*

PARTICIPATORY MANAGEMENT OF SMALL PRIMARY SCHOOLS THROUGH NETWORKING: APPROACHES AND KEY LESSONS

เศรษฐา เทพสาร,¹ อุษา งามมีศรี² และ วรณรี ปานศิริ³

Settha Tepsan¹ Usa Ngammeesri ² and Wannaree Pansiri³

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์¹⁻³

College of Management Innovation Rajamangala University of Technology Rattanakosin¹⁻³

Corresponding Author's Email: Settha.tep@rmutr.ac.th

Received 18 November 2025; Revised 5 January 2026; Accepted 16 February 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมโดยเครือข่าย ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการแก้ปัญหาข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ ในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มักตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) ที่เน้นการสร้างความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมระหว่างโรงเรียน ชุมชน และเครือข่ายภายนอก โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชน เข้ามามีบทบาทสำคัญในกระบวนการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมตัดสินใจ เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา

การศึกษาพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยให้โรงเรียนสามารถระดมทรัพยากรและองค์ความรู้จากท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การตัดสินใจที่มีคุณภาพเนื่องจากได้รับมุมมองที่หลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชน นอกจากนี้ยังสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน (Shared Ownership) และความโปร่งใสในกระบวนการทำงาน ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความมั่นคงให้แก่องค์กร

* เศรษฐา เทพสาร, อุษา งามมีศรี และ วรณรี ปานศิริ. (2569). การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมโดยเครือข่าย: แนวทางและบทเรียนสำคัญ. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 6(1), 138-153.

Settha Tepsan, Usa Ngammeesri and Wannaree Pansiri. (2026). Participatory Management Of Small Primary Schools Through Networking: Approaches And Key Lessons. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 6(1), 138-153.

DOI:

Website:

ในระยะยาว กลไกสำคัญที่ส่งเสริมความสำเร็จประกอบด้วยการสร้างระบบการสื่อสารที่ยืดหยุ่นผ่านช่องทางปกติและสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพครูให้มีความเข้าใจในบทบาทการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ

บทเรียนสำคัญจากการดำเนินงานชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งระหว่างโรงเรียนและเครือข่ายไม่เพียงแต่ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษาขนาดเล็กในอนาคต บทความนี้จึงเสนอแนะให้มีการศึกษาถึงปัจจัยทางวัฒนธรรมและสังคมที่มีผลต่อการทำงานแบบเครือข่าย รวมถึงการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาที่สามารถเชื่อมโยงความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกๆระดับ เพื่อให้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธิ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ: การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก, การบริหารแบบมีส่วนร่วม, เครือข่าย

Abstract

This article aims to study approaches to participatory management of small primary schools through networking, which is considered a vital strategy for addressing resource constraints in budgeting, personnel, and equipment. In the context of small schools often located in remote areas, Participatory Management emphasizes establishing concrete collaboration between schools, communities, and external networks. This approach provides opportunities for all stakeholders - including administrators, teachers, students, parents, and community representatives—to play significant roles in the processes of collective thinking, planning, and decision-making to determine the direction of school development.

The study it was found that participatory management enables schools to more effectively mobilize resources and local knowledge for instructional management. Quality decision-making is achieved through diverse perspectives that respond to the genuine needs of the community. Furthermore, it fosters a sense of shared ownership and transparency in work processes, which helps reduce conflict and builds long-term organizational stability. Key mechanisms promoting success include establishing flexible communication systems through both conventional channels and social media, as well as developing teacher capacity to understand integrated management roles.

Key lessons learned indicate that strong relationships between schools and networks not only elevate student academic achievement but also serve as a foundation for the future sustainability of small educational institutions. This article, therefore, suggests further study into cultural and social factors affecting network-based operations, along with the development of educational leadership capable of bridging collaboration among stakeholders at all levels, ensuring that participatory management becomes a sustainable strategy for improving educational quality.

Keywords: Small Primary Schools management, Participatory Management, Networking

บทนำ

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กตามขนาดของสถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 119 คนลงมา ในปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาด้านการขาดแคลนทรัพยากร ซึ่งเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาในประเทศไทย การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างเครือข่ายการบริหารที่เข้มแข็ง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการศึกษาให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (วิภาดา สายสรรพมงคล ชวนคิด มะเสนา และ พงษ์ธร สิงห์พันธ์, 2566, หน้า 2685)

แนวทางการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยเครือข่ายจึงได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางที่สำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่โรงเรียนขนาดเล็ก การมีส่วนร่วมจากชุมชนในกระบวนการบริหารถือเป็นหัวใจหลักที่ช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีความเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญในการวางแผนและดำเนินงานภายในโรงเรียนอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมจากชุมชนยังเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเป็นเจ้าของร่วมระหว่างชุมชนและโรงเรียน ลดช่องว่างระหว่างสถานศึกษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (สรายุทธ ธานีพูน วสันต์ชัย กากแก้ว และ ธัญเทพ สิทธิเสื่อ, 2566, หน้า 80-81)

การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยเครือข่ายยังช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เครือข่ายสังคมและสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพสำหรับครูและบุคลากรในโรงเรียน (Fancera, 2022, p.

208) การบริหารแบบมีส่วนร่วมยังช่วยเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงานและยกระดับประสิทธิภาพของระบบการจัดการคุณภาพในโรงเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของสถานศึกษา (Díez et al., 2020, p. 5) นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายการบริหารโรงเรียนยังเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานทางวิชาการของโรงเรียนในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ที่มีทรัพยากรจำกัด (Azorín Abellán, 2021, p. 15)

การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างเครือข่ายการบริหารยังมีข้อดีที่สำคัญ คือ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการมีส่วนร่วม ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพของโรงเรียน แต่ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน นอกจากนี้ การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้แนวทางการมีส่วนร่วมยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรและการตัดสินใจภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างเหมาะสมและยั่งยืน แม้จะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร (NILPHIBOON & Rattanasiraprapha, 2021, p. 37)

ด้วยความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กสามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมทักษะได้อย่างยั่งยืน และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในบริบทของการศึกษาในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Padta & Hoksuan, 2023, p. 24)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) เป็นแนวคิดทางการบริหารที่มุ่งเน้นให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร พนักงาน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดแนวทางในการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้มีความสำคัญต่อการสร้างความมุ่งมั่นและความเป็นเจ้าของร่วมกันในองค์กร การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการดำเนินงานขององค์กร โดยการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้เข้ามาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการต่าง ๆ เช่น การกำหนดนโยบาย การวางแผน และการตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่าง ๆ จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้แก่องค์กร การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องนั้นนอกจากจะช่วยเพิ่มความเป็นธรรมและความโปร่งใสแล้ว ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานขององค์กร เนื่องจากการรวมความรู้ ความคิด และประสบการณ์ที่หลากหลายเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์และตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้อย่างเหมาะสม (สรายุทธ ธาณิพูน วสันต์ชัย กากแก้ว และ ธัญเทพ สิทธิเสื่อ, 2566, หน้า 81)

แนวคิดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมได้รับการสนับสนุนจากทฤษฎีการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการที่องค์กรให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มไม่ใช่แค่เพียงผู้ถือหุ้นหรือผู้บริหารเท่านั้น แต่ยังรวมถึงพนักงาน ลูกค้า ชุมชน และรัฐบาล การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมนี้จะนำไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว ทฤษฎี Stakeholder Theory เน้นย้ำถึงความสำคัญของการฟังความคิดเห็นและตอบสนองต่อความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชนกานต์ พันธุศรี สุรพงษ์ แสงสีมูข และ สุเนตร ทองคำพงศ์, 2567, หน้า 75) ทฤษฎีนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางขององค์กร ทำให้เกิดการบูรณาการความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายเข้าด้วยกัน ซึ่งส่งผลให้การตัดสินใจและการดำเนินงานขององค์กรมีความแม่นยำและตอบสนองต่อความต้องการของทุกฝ่ายอย่างสมดุล

นอกจากนี้ ทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจของ McGregor ซึ่งแบ่งผู้บริหารออกเป็นสองประเภทคือ ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ก็มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะทฤษฎี Y ที่เชื่อว่าการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจจะทำให้พนักงานมีแรงจูงใจและความพึงพอใจในการทำงานมากขึ้น ส่งผลให้องค์กรสามารถประสบความสำเร็จได้มากยิ่งขึ้น (บุญชัย จันทนา สุนิสา วงศอารีย์ และ ธีระพล เพ็ญจันทร์, 2567) การที่พนักงานรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและมีบทบาทในการกำหนดทิศทางขององค์กร ทำให้พนักงานมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทฤษฎีนี้จึงเน้นความสำคัญของการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของพนักงาน ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มแรงจูงใจและความพึงพอใจในงาน

สุดท้ายนี้ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมยังสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Theory) ที่เน้นว่าการบริหารจัดการที่เหมาะสมจะต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์และบริบทต่าง ๆ ที่องค์กรเผชิญ การเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจึงเป็นแนวทางที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่หลากหลายได้ดี (วิภาดา สายสรพมงคล ขวนคิด มะเสนะ และ พงษ์ธร สิงห์พันธ์, 2566, p. 2690) โดยสรุป การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางการบริหารที่มีความสำคัญในยุคปัจจุบัน เนื่องจากสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร เสริมสร้างความโปร่งใส และสร้างความพึงพอใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้แก่องค์กรในระยะยาว การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นกลยุทธ์ที่องค์กรควรนำมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้เขียนสรุปได้ว่าแนวทางการศึกษา "การบริหารแบบเครือข่าย" จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยปัจจัยดังต่อไปนี้

1. การบูรณาการความรู้ โดยนำจุดแข็งของคนในเครือข่าย (เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือ โรงเรียนพี่เลี้ยง) มาอุดช่องว่างของโรงเรียนขนาดเล็ก
 2. การสร้างความไว้วางใจ (Trust) ผ่านการรับฟังความคิดเห็นและการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อให้เครือข่ายเข้มแข็งในระยะยาว
 3. ความยืดหยุ่น ซึ่งใช้แนวทางการบริหารตามสถานการณ์ ไม่ยึดติดกับโครงสร้างที่แข็งตัว เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้จริง
- ซึ่งมีทฤษฎีสนับสนุนและเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้กับโรงเรียนขนาดเล็ก

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้กับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
Stakeholder Theory	ให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม (ชุมชน, ผู้ปกครอง, รัฐ)	การสร้าง "เครือข่าย" ระหว่างบ้าน วัด และ โรงเรียน เพื่อช่วยสนับสนุนทรัพยากรที่ขาดแคลน
McGregor's Theory Y	เชื่อว่ามนุษย์มีความกระตือรือร้น หากได้รับโอกาสและแรงจูงใจ	ผู้บริหารโรงเรียนต้องลดการใช้อำนาจ (Theory X) แล้วหันมาสร้างสภาพแวดล้อมที่ครูรู้สึกมีคุณค่าและอยากมีส่วนร่วม
Contingency Theory	การบริหารต้องยืดหยุ่นตามบริบทและสถานการณ์	ปรับรูปแบบการบริหารให้เข้ากับบริบทพื้นที่ของโรงเรียนแต่ละแห่ง ซึ่งมีความท้าทายต่างกัน (เช่น พื้นที่ห่างไกล, ขาดครูเฉพาะทาง)

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษา

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่มีความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของโรงเรียนที่มีทรัพยากรจำกัดและตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทหรือห่างไกล การบริหารจัดการในลักษณะนี้ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยเปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนและเพิ่มคุณภาพของการศึกษา (สรายุทธ ธานีพูน วสันต์ชัย กากแก้ว และ ธัญเทพ สิทธิเสื่อ, 2566, หน้า 90) โดยอธิบายได้ ดังนี้

- 1) ความท้าทายในโรงเรียนประถมศึกษาเล็ก

โรงเรียนประถมศึกษาเล็กมักเผชิญกับความท้าทายเฉพาะที่แตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่ ความท้าทายเหล่านี้รวมถึงการขาดแคลนทรัพยากร ทั้งทางการเงิน บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งส่งผลให้โรงเรียนขาดความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ (วัลลี ณะขำ และ พัทธา เดชโสม, 2566, หน้า120) นอกจากนี้ โรงเรียนขนาดเล็กยังมีความยากลำบากในการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพและจำเป็นต้องพึ่งพิงบุคลากรจำนวนเล็กน้อยที่ต้องรับผิดชอบหลายหน้าที่ ทำให้การบริหารจัดการเกิดข้อจำกัดในหลายด้าน (วิภาดา สายสรรพมงคล ขวนคิด มะเสนะ และ พงษ์ธร สิงห์พันธ์, 2566, หน้า 2687) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเข้ามามีบทบาทในการเสริมสร้างศักยภาพของโรงเรียน โดยการนำความเห็นและทรัพยากรจากชุมชนและผู้ปกครองมาใช้ในการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน ทำให้การบริหารจัดการเป็นระบบมากขึ้น และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนและชุมชนได้ดียิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายยังช่วยลดปัญหาความขัดแย้งภายในโรงเรียน เนื่องจากการสื่อสารที่ดีขึ้นและการเข้าใจตรงกัน ทำให้เกิดความร่วมมือที่เป็นผลดีต่อทั้งโรงเรียนและชุมชน (สรายุทธ ธาณีพูน วสันต์ชัย กากแก้ว และ ธัญเทพ สิทธิเสื่อ, 2566, หน้า 80)

2) ประโยชน์และผลลัพธ์ของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาเล็กนำมาซึ่งประโยชน์และผลลัพธ์ที่สำคัญหลายประการ ประการแรกคือการตัดสินใจที่มีคุณภาพมากขึ้น การตัดสินใจที่มีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายทำให้มีมุมมองที่หลากหลายและข้อมูลที่ครอบคลุมมากขึ้น ทำให้การตัดสินใจมีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน (สุดารัตน์ สุริยะวงษ์ ทศนีย์ บุญมาภิสังวาร์ วังแจ่ม และ สุรศักดิ์ สุทธสิริ., 2567, หน้า 1009) นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ทำให้ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการตัดสินใจ ซึ่งนำไปสู่การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างโรงเรียนและชุมชน ชุมชนมีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของโรงเรียนมากขึ้น ส่งผลให้มีการสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การระดมทุน การให้คำปรึกษา และการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน (Pantoosri et al., 2024, p. 74) ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนยังช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้นและมีทักษะที่เหมาะสมต่อการพัฒนาตนเอง (บุญชัย จันทนา สุนิสา วงศอารีย์ และ อีระพล เพ็งจันทร์, 2567)

3) การประยุกต์ใช้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาเล็ก

ในการประยุกต์ใช้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาเล็ก การสร้างกลไกการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญ การประชุมร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชนเป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ

นอกจากนี้ การใช้สื่อสังคมและเครือข่ายออนไลน์ยังเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (Fancera, 2022, p. 213) การจัดการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรในโรงเรียนเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างความรู้และทักษะที่จำเป็นในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การฝึกอบรมดังกล่าวจะช่วยให้บุคลากรมีความเข้าใจในแนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Padta & Hoksuan, 2023, p. 92)

4) ความสำคัญของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมต่ออนาคตของโรงเรียนประถมขนาดเล็ก

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของโรงเรียนประถมขนาดเล็กในอนาคต การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน รวมถึงเพิ่มความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนาการศึกษา ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนยังช่วยสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้กับโรงเรียนในระยะยาว (Padta & Hoksuan, 2023, p. 94) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมยังช่วยเสริมสร้างความเป็นผู้นำทางการศึกษาและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโรงเรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนประถมขนาดเล็กในระยะยาว การบริหารจัดการที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการพัฒนาโรงเรียนช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน (Azorín Abellán, 2021, p. 50)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์หัวใจสำคัญในการแก้ไขข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากรของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยการผนึกกำลังจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีบทบาทสำคัญในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมตัดสินใจ กระบวนการนี้ช่วยสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและความโปร่งใส ซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ตรงจุดและสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ นอกจากนี้ การสร้างกลไกการสื่อสารที่เข้มแข็งและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรผ่านระบบเครือข่าย ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้เกิดการระดมทรัพยากรและการสนับสนุนที่รอบด้าน ส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ท้ายที่สุด การมีส่วนร่วมโดยเครือข่ายไม่เพียงแต่ช่วยให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถอยู่รอดได้ภายใต้ภาวะวิกฤตและความท้าทายในปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนทางการศึกษา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

กรณีศึกษาและแนวปฏิบัติที่ดี

จากการที่ผู้เขียนได้ทบทวนเอกสารและได้ศึกษากรณีศึกษา และแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กโดยเครือข่าย สามารถสรุปและอธิบายได้ดังต่อไปนี้

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาเล็กเป็นการดำเนินงานที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารงานที่สอดคล้องกับสภาพบริบทของชุมชน โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้นมีหลักการสำคัญ คือ การรวมเอาทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งผู้เขียนศึกษาจากเอกสารทางวิชาการและบทความ จึงได้สรุปเพื่อเป็นแนวทางและบทเรียนสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการนำแนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมมาปรับใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในหลายพื้นที่ทั่วประเทศไทย ผู้เขียนยกตัวอย่างกรณีศึกษา และสรุปปัจจัยความสำเร็จ ดังนี้

1) แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนชายขอบจังหวัดเลย

โรงเรียนชายขอบในจังหวัดเลยได้ดำเนินการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยให้ภาคีเครือข่ายทางการศึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนงานการศึกษา ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรไปจนถึงการจัดการทรัพยากรในโรงเรียน ด้วยความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย โรงเรียนสามารถปรับปรุงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และเพิ่มคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ดีขึ้น และเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกระบวนการศึกษาของบุตรหลาน และปัจจัยความสำเร็จของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดเลยเกิดจากการให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่ชัดเจนระหว่างโรงเรียนและชุมชน การจัดประชุมเป็นประจำและการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่นที่ให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านทรัพยากรและค่าปรึกษาทางการศึกษา นอกจากนี้ การสร้างความเชื่อมั่นระหว่างโรงเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังช่วยเสริมสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืน จากการศึกษาของ (บุญชัย จันทนา สุนิสา วงศอารีย์ และ ชีระพล เพ็งจันทร์, 2567) เรื่อง แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของภาคีเครือข่ายทางการศึกษาโรงเรียนชายขอบจังหวัดเลย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็น ในภาพรวม (PNI_{modified} = 0.29) 2) ผลการศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของภาคีเครือข่ายทางการศึกษาโรงเรียนชายขอบ จังหวัดเลย พบว่า มีทั้งหมด 4 ด้าน 16 แนวทาง ได้แก่ ด้านวิชาการ มี 4 แนวทาง ด้านงบประมาณ มี 4 แนวทาง ด้านการบริหารงานบุคคล มี 4 แนวทาง และด้านการบริหารทั่วไป มี 4 แนวทาง และ 3) ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้และความถูกต้องของแนวทางการ

บริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของภาคีเครือข่ายทางการศึกษาโรงเรียนชายขอบ จังหวัดเลย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2) การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กโดยเครือข่ายความร่วมมือ

เครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้รับการพัฒนาโดยเน้นการร่วมมือระหว่างโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน การสร้างเครือข่ายดังกล่าวช่วยให้โรงเรียนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและทรัพยากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนาครูและการเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน (วิภาดา สายสรรพมงคล ชวนคิด มะเสนะ และ พงษ์ธร สิงห์พันธ์, 2566, หน้า 2688) การดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของเครือข่ายนี้เกิดจากการมีผู้นำที่เข้มแข็งและการสร้างเครือข่ายที่มีโครงสร้างการจัดการที่ชัดเจน โดยผู้นำโรงเรียนทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานงานและให้การสนับสนุนแก่ครูและบุคลากรภายในเครือข่าย นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานอีกด้วย จากการศึกษาของ วิภาดา สายสรรพมงคล ชวนคิด มะเสนะ และ พงษ์ธร สิงห์พันธ์ (2566) รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ ได้แก่ หลักการเป็นผู้นำและมีภาวะผู้นำ หลักการมีส่วนร่วม และหลักการทำงานเป็นทีม 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อให้ได้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา 3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 4) การประเมินผลรูปแบบ ได้แก่ ประเมินกระบวนการของเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการ และประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้นำเครือข่าย มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ และเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรมีความมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง และเครือข่ายมีกระบวนการทำงานเป็นทีมโดยมีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาสุรินทร์และเชียงใหม่

การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กในจังหวัดสุรินทร์และเชียงใหม่ได้เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ได้ประสบความสำเร็จในการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เช่น การจัดสรรทรัพยากรและการพัฒนาสถานศึกษา การมีส่วนร่วมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดการทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม แต่ยังส่งเสริมความ

เข้าใจและการยอมรับในหมู่ชุมชนต่อกิจกรรมของโรงเรียนอีกด้วย จากการศึกษาของ สราวุธ ธาณิพูน วสันต์ชัย กากแก้ว และ ธัญเทพ สิทธิเสื่อ (2566) เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า 1) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 2 ด้าน คือ (1) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และ (2) ด้านการบริหารสถานศึกษาและสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า ได้แนวทางทั้งหมด จำนวน 35 แนวทาง 3) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

นอกจากนี้ โรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพสันทราย 2 จังหวัดเชียงใหม่ยังได้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนโดยเน้นการมีส่วนร่วมในระดับการบริหารสถานศึกษา ชุมชนเข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูง จากการศึกษาของ สุดารัตน์ สุริยะวงษ์ ทศนีย์ บุญมาภิ สังวาร์ วังแจ่ม และ สุรศักดิ์ สุทธสิริ (2567) เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพสันทราย 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษ ที่ 21 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพสันทราย 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 คือ 1. ผู้บริหารควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมแก่บุคลากรและชุมชนเพิ่มมากขึ้น 2. ควรจัดอบรมเพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนและให้บุคลากรได้ทราบและเข้าใจในเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3. ควรส่งเสริมให้ชุมชนและบุคลากรตระหนักและมองเห็นถึงความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม และ 4. ควรให้ชุมชน หน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้ทราบถึงโอกาส อุปสรรค ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทำงาน

จากกรณีศึกษาและแนวปฏิบัติที่ดีข้างต้น ผู้เขียนวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จได้ดังนี้

จากกรณีศึกษาที่กล่าวมา ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาเล็ก มีดังนี้

1) การมีผู้นำที่เข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์ ผู้นำโรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์และมีความสามารถในการประสานงานเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และเครือข่าย

2) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ชัดเจนและเปิดกว้างระหว่างโรงเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือที่ยั่งยืน

3) การมีส่วนร่วมของชุมชน การให้ชุมชนมีบทบาทในการตัดสินใจและการดำเนินงานของโรงเรียนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการสนับสนุนจากชุมชน

4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการสื่อสารและการจัดการข้อมูลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานและการประสานงานในเครือข่าย

แนวทางการปรับใช้ในบริบทอื่น

การปรับใช้แนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในบริบทอื่นจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยทางวัฒนธรรมและสังคมของพื้นที่นั้นๆ โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารและการสร้างความร่วมมือให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น การใช้ผู้นำที่มีความเข้าใจในบริบทและความต้องการของชุมชนสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการได้ นอกจากนี้ การส่งเสริมการเรียนรู้และการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีในกลุ่มผู้นำและบุคลากรยังเป็นแนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้ในโรงเรียนอื่นๆ ได้อีกด้วย โดยสรุปการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาเล็กมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเพิ่มคุณภาพการศึกษาและการบริหารงาน โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ที่มีความจำกัดในทรัพยากร การปรับใช้แนวทางการบริหารจัดการที่มีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือสามารถนำไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนและเพิ่มคุณค่าทางการศึกษาให้กับโรงเรียนประถมศึกษาเล็กในประเทศไทยและในบริบทอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทเรียนที่ได้รับและข้อเสนอแนะ

1) บทเรียนที่ได้รับ

จากกรณีศึกษาและวรรณกรรมที่ได้ศึกษาจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาเล็กได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพของโรงเรียนในบริบทที่มีทรัพยากรจำกัดและตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทหรือชายขอบ บทเรียนสำคัญที่ได้จากการบริหารจัดการในลักษณะนี้คือความจำเป็น

ในการมีผู้นำที่เข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์ ผู้นำที่สามารถสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยให้การบริหารงานในโรงเรียนประสบความสำเร็จ การสื่อสารที่ชัดเจนและเปิดกว้างระหว่างโรงเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังเป็นอีก บทเรียนที่สำคัญ ความโปร่งใสและความสามารถในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงานของ โรงเรียนได้แสดงให้เห็นถึงการสร้างความเข้าใจและการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งช่วยลดความ ขัดแย้งและเพิ่มความรับผิดชอบร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อความสำเร็จของโรงเรียน อีกทั้ง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารและการจัดการข้อมูลได้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการ บริหารจัดการและการประสานงานระหว่างเครือข่ายความร่วมมือในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวม แล้ว บทเรียนจากการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาและเพิ่ม คุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีนัยสำคัญ

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติในอนาคต

ในการนำการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมไปปรับใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กใน อนาคต ควรเน้นการเสริมสร้างผู้นำที่มีความสามารถในการประสานงานและสร้างเครือข่ายความ ร่วมมือที่เข้มแข็ง ผู้นำโรงเรียนควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสามารถนำพาโรงเรียนไปสู่การพัฒนาที่ ยั่งยืนได้ การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศควรเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน การใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศไม่เพียงแต่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารภายในโรงเรียน แต่ยังเป็น เครื่องมือสำคัญในการสร้างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างโรงเรียนในชุมชนเดียวกัน

นอกจากนี้ การสร้างความร่วมมือกับชุมชนและภาคีเครือข่ายต่างๆ ควรได้รับการส่งเสริม อย่างต่อเนื่อง การให้ชุมชนมีบทบาทในการตัดสินใจและการดำเนินงานของโรงเรียนจะช่วย เสริมสร้างความเข้าใจและการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จใน การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม อีกทั้งการพัฒนากลไกการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่าง โรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เช่น การจัดประชุมร่วม การใช้สื่อสังคม และเครือข่ายออนไลน์ จะ ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การปรับใช้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องพิจารณา ปัจจัยทางวัฒนธรรมและสังคมของพื้นที่นั้นๆ การให้ความสำคัญกับความต้องการและความ คาดหวังของชุมชนสามารถช่วยให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมาก ขึ้น นอกจากนี้ การสร้างกลไกการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วย ให้โรงเรียนสามารถปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างต่อเนื่อง

บทสรุป

จากข้อมูลข้างต้นที่กล่าวถึงการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาเล็กในประเทศไทย สรุปได้ว่า การบริหารจัดการดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนที่มีข้อจำกัดทางทรัพยากร การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเน้นให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง หรือชุมชน (การเชื่อมโยงระหว่าง โรงเรียน + ชุมชน + เครือข่ายภายนอก) เข้ามามีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจและการวางแผนพัฒนาโรงเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน และเสริมสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืนระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยหนึ่งในความท้าทายหลักที่โรงเรียนประถมศึกษาเล็กต้องเผชิญ คือ การขาดแคลนทรัพยากร ทั้งในด้านการเงิน บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งทำให้การจัดการเรียนการสอนเกิดข้อจำกัด และยากลำบากในการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเข้ามามีบทบาทในการนำทรัพยากรและความร่วมมือจากชุมชนเข้ามาใช้ในการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ทำให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การสื่อสารและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยังช่วยลดปัญหาความขัดแย้งภายในโรงเรียน และเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ผลลัพธ์ของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่พบในบทความนี้ได้แก่ การตัดสินใจที่มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งเกิดจากการมีมุมมองที่หลากหลายและข้อมูลที่ครอบคลุมจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกัน ทำให้ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการตัดสินใจ ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการโรงเรียนยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างโรงเรียนและชุมชน และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้นและมีทักษะที่เหมาะสมต่อการพัฒนาตนเอง ในการประยุกต์ใช้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาเล็ก พบว่าการสร้างกลไกการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เช่น การประชุมร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน รวมถึงการใช้สื่อสังคมและเครือข่ายออนไลน์ เป็นวิธีการที่ช่วยเสริมสร้างการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน การจัดการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรในโรงเรียนยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในแนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับแนวทางในอนาคต การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของโรงเรียนประถมศึกษาเล็ก การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง

โรงเรียนและชุมชน แต่ยังช่วยส่งเสริมการตัดสินใจที่ดีขึ้นและพัฒนาผลการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนยังช่วยสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้กับโรงเรียนในระยะยาว ในส่วนของการวิจัยและการพัฒนาต่อไป ควรมุ่งเน้นการศึกษาถึงผลกระทบระยะยาวของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยพิจารณาถึงปัจจัยทางวัฒนธรรมและสังคมที่มีผลต่อการนำแนวทางนี้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การศึกษาถึงแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทักษะการสื่อสารในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืนและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโรงเรียนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- บุญชัย จันทนา สุณิสรา วงศอารีย์ และ ชีระพล เพ็ญจันทร์. (2567). แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของภาคีเครือข่ายทางการศึกษาโรงเรียนชายขอบ จังหวัดเลย. *Journal of Graduate Studies Review MCU Phrae Campus*, 10(1), 157-173.
- วิภาดา สายสรรพมงคล ชวนคิด มะเสนะ และ พงษ์ธร สิงห์พันธ์. (2566). รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร*, 11(7), 2684-2694.
- สรายุทธ ธาณิพูน วสันต์ชัย กากแก้ว และ ธัญเทพ สิทธิเสื่อ. (2566). แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 25(1), 77-94.
- ชนกานต์ พันธุศรี สุรพงษ์ แสงสีมูช และ สุนทร ทองคำพงศ์. (2567). แนวทางการมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็กในอำเภอเมืองตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. *Journal of MCU Nakhondhat*, 11(6), 72-81.
- วัลลี ธนะขว้าง และ พัทธรา เดชโฮม. (2566). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขนาดเล็กในเครือข่ายที่ 53 สำนักงานเขตภาษีเจริญสังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสาร วิจัย รำไพพรรณี*, 17(3), 118-128.
- สุดาร์ตน์ สุริยะวงษ์ ทศนีย์ บุญมาภิ สัງวาร วังแจ่ม และ สุรศักดิ์ สุทธสิริ. (2567). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียน ในกลุ่มเครือข่าย

พัฒนาคุณภาพสัณทราย 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. วารสารมจรอุบลปริทรรศน์, 9(1), 1007-1018.

Azorín Abellán, C. M. (2021). Networking in Spanish schools: Lights and shadows. *Revista complutense de educación*.

Fancera, S. F. (2022). School leadership for professional development: the role of social media and networks. In *Leadership for Professional Learning* (pp. 204-216). Routledge.

Kurniawan, D. R., Purnama, Y., Riady, Y., & Zaakiyyah, H. K. A. (2024). Technology Integration in Educational Management: Its Impact on Community Participation. *Jurnal Terobosan Peduli Masyarakat (TIRAKAT)*, 1(1), 10-20.

Díez, F., Villa, A., López, A. L., & Iraurgi, I. (2020). Impact of quality management systems in the performance of educational centers: educational policies and management processes. *Heliyon*, 6(4).

NILPHIBOON, W. O., & Rattanasiraprapha, N. (2021). Participatory Management and School Effectiveness Under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 1 (Doctoral dissertation, Silpakorn University).

Padta, C., & Hoksuan, S. (2023). The Development Guidelines Learning Processes of Teachers using Participative Management Principles for School Expands Educational Opportunities Under the Sisaket Primary Education Area Office 2 (Doctoral dissertation, Mahasarakham University).